

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

ОБЛІКОВА КАРТКА
об'єкта культурної спадщини

Стоянка, поселення та селище Барбара I (Комсомольськ, пункт I) м. Комсомольськ, Комсомольська міська рада, Полтавська область (найменування об'єкта)

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Археологічний	Визначне місце	На державний облік не взято

1. Дата утворення об'єкта:

Основний масив: рубіж III-IV – друга половина IV ст. н.е., черняхівська культура;
Окремі знахідки та ділянки нашарувань: V-IV тис. до н.е., епоха неоліту; II тис. до н.е., доба бронзового віку: ямно-катакомбний час, бабинська, сабатинівська культури; друга половина I тис. до н.е.: пізньоскіфська доба; XII-XIV ст., давньоруська епоха, післямонгольський час; XVII – XVIII ст., козацький час.

IV-I

2. Місцезнаходження об'єкта

Комсомольська міська рада, Полтавська область, за 1,42 км на південний захід (азимут 214°) від мікрорайону Золотнище м. Комсомольськ (перехрестя вул. Радянської та Леніна), за 3,56 км на схід (азимут 99°) від залізничної платформи «Редуті» і Редутського гранітного кар'єру; безпосередньо на північний захід від приміщень колишнього профілакторію ВАТ «Полтавський ГЗК» — сучасного КП «Готель «Славутич» (вул. Набережна, 1), за 1,53 км на захід (азимут 279°) від приміщення виконкому Комсомольської міської ради.

Географічні координати меж визначного місця (№ п/п співпадають з нумерацією точок на рис. 2 Ілюстрацій):

№ точки	Координати країв поселення, градуси, мінуты, секунди (датуm VGS 84)	
	N	O
1	49° 0'39.63"	33°36'31.01"
2	49° 0'36.27"	33°36'36.68"
3	49° 0'35.71"	33°36'42.88"
4	49° 0'39.06"	33°36'38.83"

Під'їзд з м. Полтави: автотрасою Р-17 Суми – Полтава – Олександрія, у напрямку на Кременчук, далі — до м. Комсомольськ, по місту — по вул. Гірників до готелю «Славутич» — на подвір'я по вул. Набережна, 1, насамкінець — пішим ходом.

3. Охоронний номер пам'ятки

Охоронний номер не присвоєно.

4. Дати і номери рішень, відповідно до яких об'єкт узятий на державний облік та визначено категорію пам'ятки

5. Функціональне використання:

Сучасне використання	Первісне призначення	Інші (протягом часу існування об'єкта)
Міська зона відпочинку	Стоянка, поселення	Не відомі

6. Стислий опис об'єкта:

Розташування	Залишки багатошарового різночасового поселення займають стрілку мису першої тераси лівого берега р. Дніпра — колишній перешийок-узбережжя заплавного озера Барбара. Рештки перешийку здіймаються на 0,5-1,7 м над рівнем ріки, береги розмиті й отримали новітнє задернування, місцями перекриті шарами намивного піску. На західній стрілці-відгалуженні мису наявне підвищення — дюна, висотою близько 1,8 м, площею 50 x 80 м. Загальна площа мису, де збереглися культурні нашарування, становить близько 1,8 га (80-90 x 200 м). Територія на північ і північний захід від сучасного готелю — колишнього профілакторія в 1970-х рр. облаштована як зона відпочинку (футбольне поле, корти, бесідки і тимчасові навіси). На разі ділянка з визначним місцем задернована, узбережжя Дніпра і затоки Барбара вкриті щільними насадженнями дерев та кущів, очерету, котрі й запобігають розмиванню узбережжя. Поселення, розміщене в рекреаційній зоні міста, є не тільки рідкісною археологічною пам'яткою, доступною для огляду, а й свідченням заселеності Нижнього Припсілля у віддалені доісторичні та історичні епохи.
Характеристика об'єкта	Поселення займає північно-західну частину мису першої тераси лівого берега р. Дніпра — колишнього перешийку та узбережжя заплавного озера Барбара, площею близько 1,8 га, шириною 80-90 м та довжиною понад 200 м. На західному відрозі мису, в обриві берега, наявні культурні нашарування у вигляді гумусованого супіску різної інтенсивності чорно-сірого забарвлення, що залягають під тонким прошарком дерну, загальною потужністю близько 0,80 м. З шаром чорного супіску пов'язане: у верхній частині (до 0,5 м) залягання черняхівської гончарної кераміки; зі всім масивом темного прошарку відкладень — ліпного посуду доби пізньої бронзи (сабатинівської культури); з сірим піском нижче — неолітичної та енеолітичної кераміки і виробів з кременю. З розмиву походять також окремі уламки ліпного пізньоямного посуду та черепків бабинської культури, фрагменти гончарного посуду і вироби козацької епохи (XVII-XVIII ст.). Встановлена розкопками потужність культурних нашарувань — до 1,6 м. Виділено три стратиграфічні горизонти, що утворилися завдяки періодичним підтопленням території: перший, верхній — наливний паводковий, другий — черняхівської культури, третій, денна поверхня, з окремими матеріалами доби неоліту-бронзи. Поселення має культурні відкладення дніпро-донецького неоліту, середньостогівської енеолітичної культури, потужніші — доби бронзового віку (бабинської та сабатинівської культур), а передусім — нашарування черняхівської культури. Наявні тут ділянки культурних відкладень і наступного часу — XII – початку XIV ст. За результатами розкопок (3 розкопи з прирізками, 2 шурфи), в межах східної частини поселення виявлені культурні нашарування товщиною 0,50 м, які містили окремі матеріали доби неоліту, бронзи, ліпну кераміку з пізньоскіфськими традиціями виготовлення, і переважно знахідки черняхівської та вельбарської культур. Крім кількох господарських та стовпових ям, колії давньої дороги, виявлені рештки великої наземної будівлі, позначеної рядом стовпових

	ямок, залишками відкритого вогнища, скупченням культурних решток, а також господарської споруди та сліди огорожі. Комплекс знахідок з розкопів складають уламки ліпного і гончарного посуду черняхівської культури, фрагменти амфор пізньоримського часу, залізних виробів, у т.ч. римського замка, бронзовий пінцет, сердолікова намистина, скляний гральний жетон тощо. Співвідношення гончарної і ліпної кераміки становить 55 і 45 %. З дослідженої будівлі походить традиційний для вельбарської культури набір кераміки, який має аналогії як на Правобережжі Дніпра, так і в Дніпровському Лівобережжі (Білопіль). За знахідками, досліджена будівля датується <i>рубежем III-IV ст. н.е.</i>, тобто часом остаточного складання матеріального комплексу черняхівської культури. На поселенні наявні й окремі знахідки розвинутого етапу культури – <i>1-ї половини – середини IV ст.</i> Виявлені на селищі матеріали належать до кола старожитностей маловідомої групи населення черняхівської культури Середнього Подніпров'я, яка залишила після себе Компанійцівський могильник. Давньоруські матеріали із селища засвідчують освоєння населенням Переяславської землі Нижньопільського регіону і включення його до адміністративно закріпленої за князівством території, що знаходилася в складі придніпровської лівобережної сотні, з центром у колишньому Городищі (сучасному Градиську). Знахідки матеріалів післямонгольської епохи позначають межу зони розташування поселень землеробського населення, територіально пов'язаних зі стійбищами кочівників золотоординської епохи, які контролювали важливі дніпровські переправи і броди в гирлах лівобережних річок наприкінці XIII – у XIV ст.
Наявність творів мистецтва	Твори мистецтва відсутні.

7. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

--

8. Ступінь схоронності об'єкта:

Добрий, задовільний, незадовільний, аварійний	Загальний стан збереженої частини поселення в цілому задовільний. Насадження кущів і дерев не спричинило до істотних руйнувань території та об'єктів, що мають заглиблені в ґрунт і материк частини.
--	--

9. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Науковий звіт	2008	Супруненко О.Б., Шерстюк В.В.	Науковий архів Ін-ту археології НАН України, фонд експ., 2008 р.; Науковий архів ЦОДПА, фонд експ., спр. 540.

10 До облікової картки додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування матеріалів	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Генеральний план місцезнаходження селища Барбара І.	1	2010	Менчинська Т.В., Супруненко О.Б.

Вигляд місця розташування селища Барбара I на космічному фотознімку.	1	2010	Шерстюк В.В.
План селища (за Ю.Ю. Башкатовим) із позначенням ділянок розкопів (1-3).	1	2008	Башкатов Ю.Ю.
Вигляд на місце розташування селища Барбара I та його околиці з висоти пташиного польоту.	1	2008	Низола А.А.
Загальний вигляд півострова, на якому знаходиться селище Барбара I, зі сходу.	1	2008	Супруненко О.Б.
Центральна ділянка селища Барбара I, з південного сходу.	1	2010	Лямкін В.В.
Селище Барбара I, розріз будівлі I. Розкопки Ю.Ю. Башкатова.	1	2006	Башкатов Ю.Ю.
Селище Барбара I, план будівлі I та знахідки з селища. За Ю.Ю. Башкатовим і М.П. Стахівим.	1	2006	Башкатов Ю.Ю., Стахів М.П.
Індивідуальні знахідки черняхівської культури з селища Барбара I. Розкопки Ю.Ю. Башкатова.	1	2006	Башкатов Ю.Ю.

Облікову картку склали:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Заступник директора ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України по Полтавській обл., заслужений працівник культури України	кандидат історичних наук, старший науковий співробітник	О.Б. Супруненко		20.12.2010
Науковий співробітник ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України	магістр історії	В.В. Шерстюк		20.12.2010

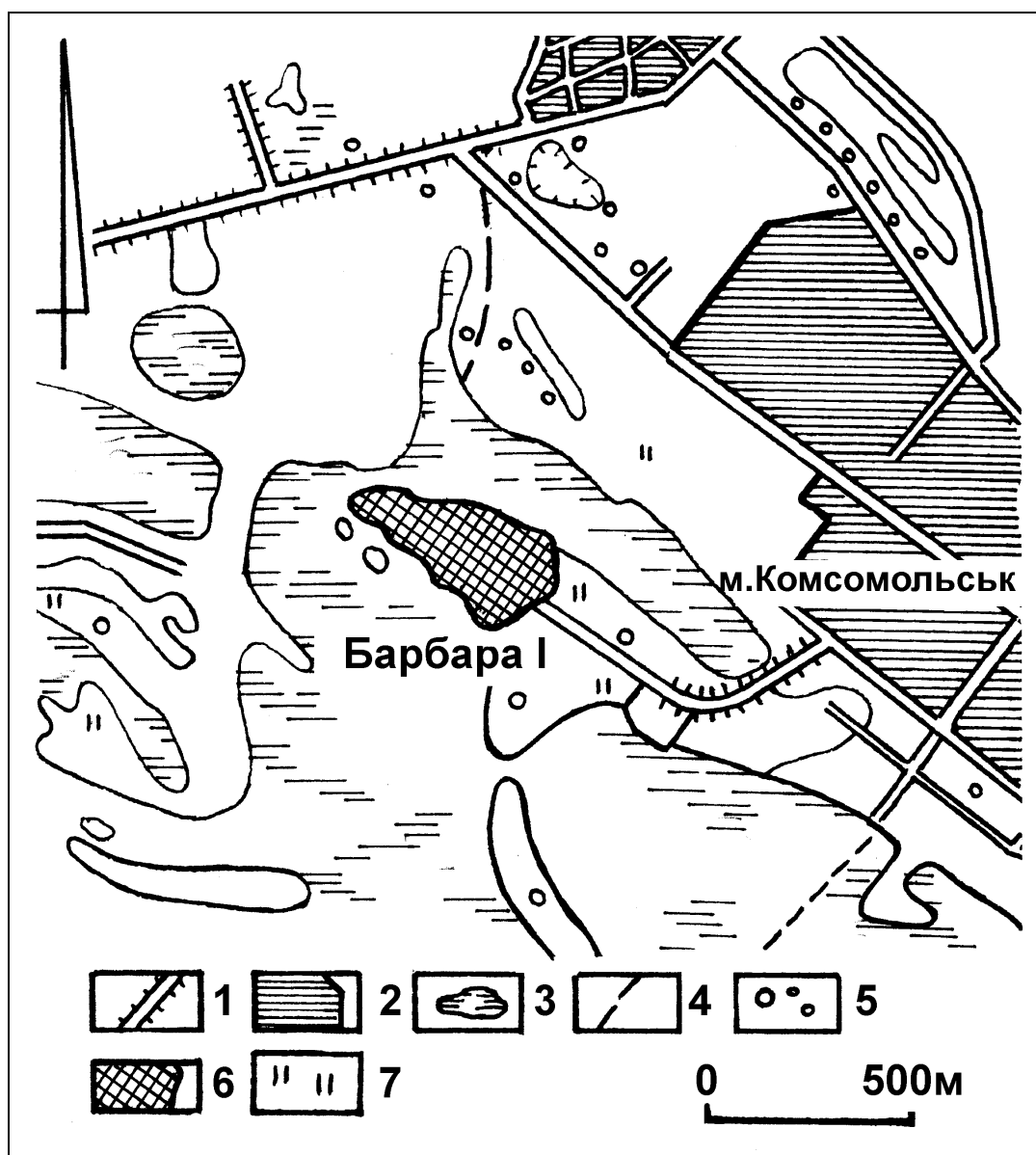
Керівник органу охорони культурної спадщини —
Начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації

Г.І. Фасій

(ініціали, прізвище, підпис, печатка)

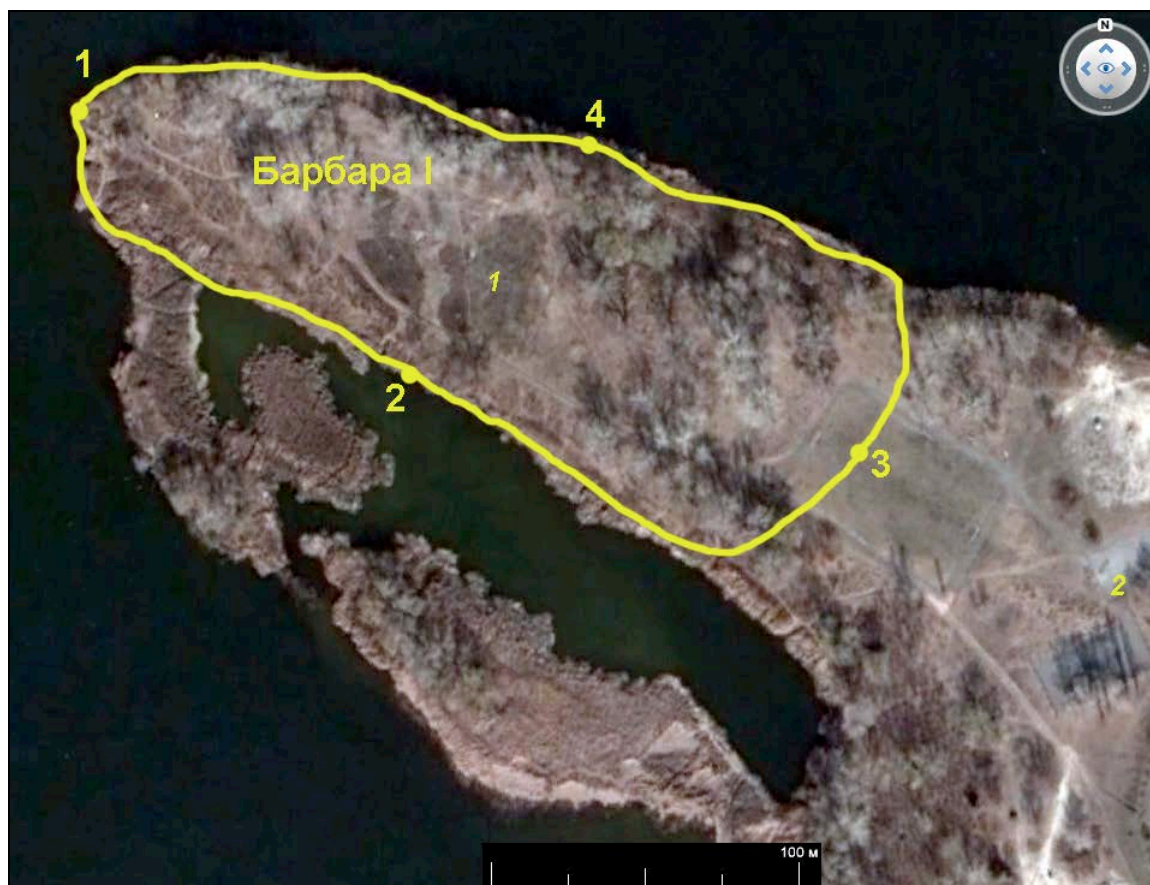
Ілюстрації

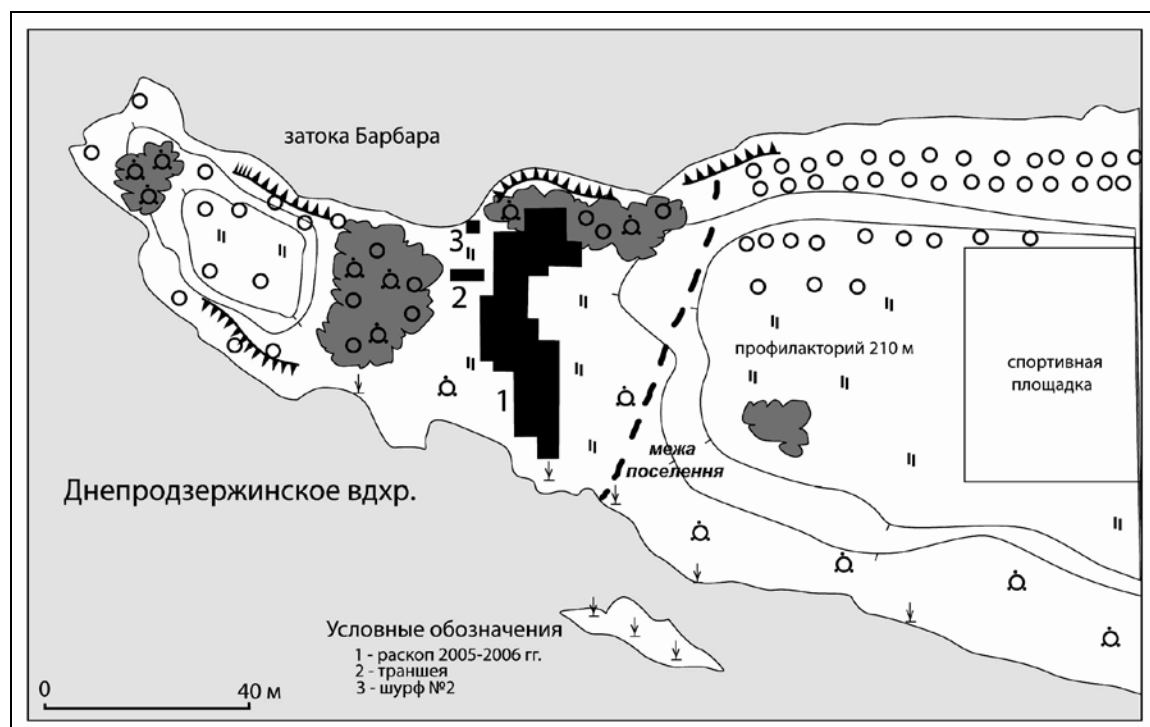
1. Генеральний план місцезнаходження селища Барбара І.

Умовні позначення: 1 – дороги з твердим покриттям; 2 – забудова міста;
3 – водне дзеркало; 4 – ґрунтові дороги; 5 – поодинокі дерева, чагарники;
6 – територія поселення; 7 – луки.

2. Вигляд місця розташування селища Барбара I, за космічним фотознімком (програма «Google Earth 5.2.1.1588»).

3. План селища (за Ю.Ю. Башкатовим, 2008) із позначенням ділянок розкопів (1-3).

4. Вигляд на місце розташування селища Барбара І та його околиці з висоти пташиного польоту (Нізола А.А., 2008 р.).

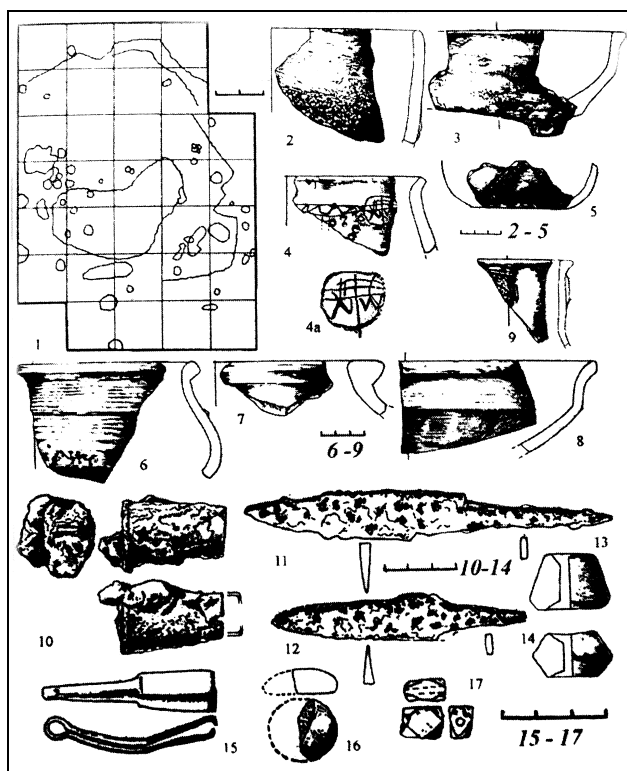
5. Загальний вигляд півострова, на якому знаходиться селище Барбара І, зі сходу.

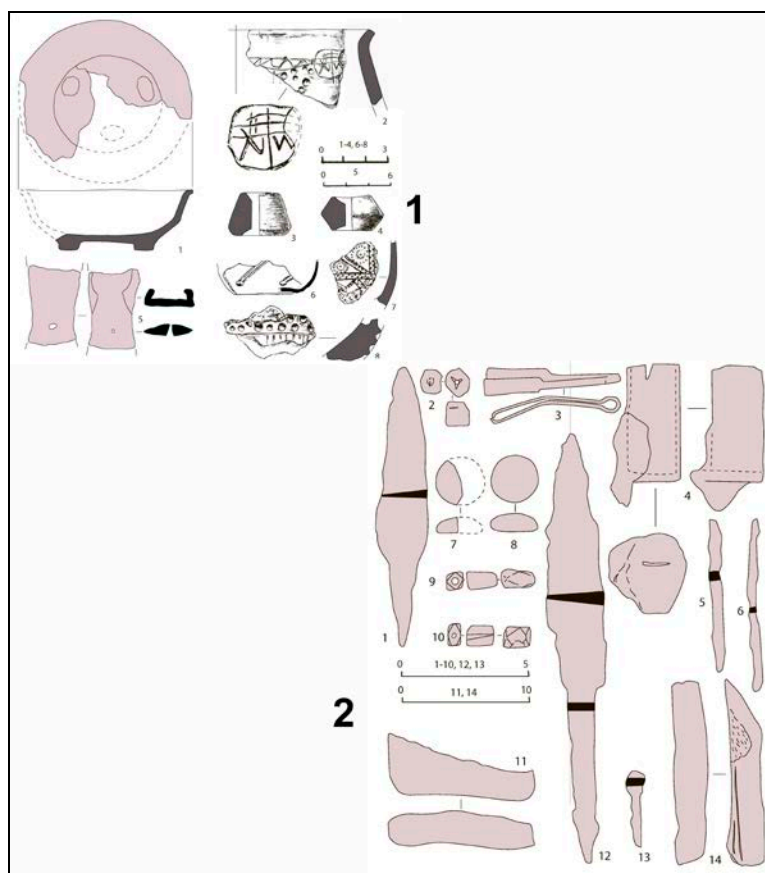
6. Центральна ділянка селища Барбара I, з південного сходу.

7. Селище Барбара I, розріз будівлі I.
Розкопки Ю.Ю. Башкатова, 2005-2006 рр.

8. Селище Барбара I, план будівлі I та знахідки із селища.
За Ю.Ю. Башкатовим і М.П. Стахівим, 2006 р.

9. Індивідуальні знахідки черняхівської культури з селища
Барбара I. Розкопки Ю.Ю. Башкатова, 2005-2006 рр.